ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ז.

ובעל חוב דינו כבינונים. כמס' גיטין בפרק הנזקין (דל"מ מח:): **וכי תימא קסבר ר"ש כו'.** אפילו הכי לא גמרינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לב"ש שכן יפה כחו בנזקין שהדיוט הוא טוען בהזיקו מן העדית: **פאמר בהקדש שפורע כחו בנזקין.** דלא שקיל נזק מידי: **דתניא ר"ש בן מנסיא** [6]**ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור שור של הדיוט שנגח שור של הקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם אי הכי ר' ישמעאל ור"ע ממאי דבעדית דניזק וזיבורית דמזיק פליגי דלמא דב"ע בדניזק שיימינן והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמפלגי ר"ע סבר כר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל סבר כרבנן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר רב אשי תניא בהדיא [1]מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר [2]מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק: רמי ליה אביי לרבא כתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב אין מידי אחרינא לא והתניא [3]ישיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין לא קשיא כאן מדעתו כאן בעל כרחו אמר עולא בריה דרב עילאי דיקא נמי דכתיב ישלם בעל כרחו א"ל אביי מי כתיב ישולם ישלם כתיב מדעתו משמע אלא אמר אביי כדמר דתניא [4]הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים ואינו מוצא למוכרן מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה והוי בה מר היכי דמי אי הוזל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדייהו אפילו טובא נמי ליספי ליה דהא זול דכ"ע נמי אלא דאוקיר ארעתא דכולי עלמא ודידיה אייתי דעייל ונפיק אזוזי זל ארעיה אפילו**

[1]ובעל חוב בבינונית וכי תימא סבר ר"ע כל בעל חוב נמי בעדית איכא למיפרך מה לבעל חוב שכן יפה כחו בנזקין תאמר בהקדש שהורע כחו בנזקין לעולם דנגח תורא דידן לתורא דהקדש ודקא קשיא לך שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש ר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא דתניא [6]ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור שור של הדיוט שנגח שור של הקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם אי הכי ר' ישמעאל ור"ע ממאי דבעדית דניזק וזיבורית דמזיק פליגי דלמא דב"ע בדניזק שיימינן והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמפלגי ר"ע סבר כר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל סבר כרבנן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר רב אשי תניא בהדיא [1]מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר [2]מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק: רמי ליה אביי לרבא כתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב אין מידי אחרינא לא והתניא [3]ישיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין לא קשיא כאן מדעתו כאן בעל כרחו אמר עולא בריה דרב עילאי דיקא נמי דכתיב ישלם בעל כרחו א"ל אביי מי כתיב ישולם ישלם כתיב מדעתו משמע אלא אמר אביי כדמר דתניא [4]הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים ואינו מוצא למוכרן מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה והוי בה מר היכי דמי אי הוזל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדייהו אפילו טובא נמי ליספי ליה דהא זול דכ"ע נמי אלא דאוקיר ארעתא דכולי עלמא ודידיה אייתי דעייל ונפיק אזוזי זל ארעיה אפילו

מזיכורים מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי' דאין זה גריעותא אלא מומרא דר"י פוטר לגמרי מזיק את ההקדש ור"ע ממיינו כ"ש ולענין מיטב נמי חסיבות הוא דמשלם ממיטב דניזק ולא מגרוע דניזק ונראה לר"י דה"פ מאי ק"ו להקדש דלענין מיזבא מזיק בהקדש לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל היה מודה בכך אי לאו משום דפטור ליה לגמרי:

ישיב לרבות שוה כסף. כפ"ק דקדושין (דף ח. עז.) דדרשינן נמי הכי גבי עבד עברי ויש [שוס] לריבותא (ע"ש דף ב. בתוספות ד"ה בפרוטה): **ישלם** מדעתו משמע. ולא"ת דנפרק הזרוע (חולין ד' קל: ושם ד"ה מנא) ישלם בעל כרחו משמע דקאמר מנא תני ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות אלא בדין חייב ועוד אמר ר"ת דה"ק מנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת אמרת וכו' ועל מדת חסידות לא הוו פליגי רבנן ובגלאו הכי צריך לפרש התם כן: **מי** שהיו לו בתים כו'. לא מיירי בבתים שדר בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:

אי דאיקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. אף על גב שאינו מוצא ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק לחזוי אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול ליטול קודם שימכור בפחות משויין ורב אלפס מפרש משעיר ועד מחצה היינו [א] עד שימצא שיקנה אותם בכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בתר הכי אילימא דזיל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדייהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו החלו כל כך שאפילו המחצה לא יתנו לו לא ליספו ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף לפי הזול אלא דאיקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי' אפילו מוצא שיתנו

מסורת הש"ס

6) נקמן ל: גיטין מט., 3) נקמן ט. י: יד: [פרכין כז.], 4) [שמות כא].
ד) כפ"א: מיטב.

תורה אור השלם

1. כִּי יַכֶּה אִישׁ שׁוֹר וָמֵת וּשְׁלַם אֶת שׁוֹר בְּעִירוֹ וּבָעַר בְּשָׂדֶה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד
2. בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ: שמות כא לד

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה לי כו' ועד מחצה היינו כו' כ"כ ומבו"ס מפרש מחצה למיזן ממש וכן פורתא פוטרת ממש:

מוסף רש"י

איכא למיפרך. כלומר אפילו פטרינא ליה הכי לא יפיגו הקדש מיניה, דאיכא למיפרך מה לבעל חוב שהוא הדיוט דינא דלשקול בעדית, שכן יפה כוחו בנזקין. שכן יפה הכחות כחו בנזקין מחבריו חייב בנזקו (גיטין מח.). משלם נזק שלם. ודרש רשב"ל הכי, רשב"ל הוא דמשלם חצי נזק, אבל להקדש נזק שלם, ולגבי ריחק הקדש דרש הכי, לרשב"ל הוא דמחייב אבל הקדש שהיזקה פטור (שם). אי הכי. דר"ע כר"ש פוקמת ליה, מאי דוחקיך לפוקמת פלוגתא דר"ש בשומת דניזק ומזיק, דלמא לגבות מן העדית דקאמר ר"ע נמי מעדית דניזק קאמר, דהיא זיבורית דמזיק כר' ישמעאל, ואמינא לא פליג עליה אלא בק"ו להקדש, דר' ישמעאל לא סבירא ליה דר"ש בן מנסיא (שם). אם כן. דלא פליג עליה דר"ש, מאי לא בא הכתוב. דקאמר, דמשמע לא בא לכך אלא לכך (שם). ועוד. אי ר"ע קולא קאמר לגבי מזיק כרבי ישמעאל, מאי קל וחומר להקדש. דקאמר, הואיל וקולא היא היכי מצי למימר וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש (שם). תניא בהדיא. דלר' עקיבא בדמזיק שיימינן (שם).

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קב סעיף ה:
נב ב מיי' פ"ה מהל' שכיר הלכה כ ופ"ח מהלכות יי סמג עשין סז טור ש"ע ח"מ סי' שסט סעיף כ ופי' תיגו סעיף ה:
נג ג מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הלכה טז טוש"ע יו"ד סי' רנג סעיף ג:

רבינו חננאל

רמי ליה אביי לרבא לר' עקיבא דקתני מיטב שדהו של מזיק והתניא כסף ישיב לבעליו לרבות שוה כסף פי' ישיב כל מה שמשלם המזיק שוה היא דבדדיה תלה רחמנא דכתיב ישיב. ופריק אם בא המזיק לשלם מעצמו כל מה שירצה משלם ואם דוחה מלשלם ובי"ד גובין ומוציאין ממנו אין גובין אלא מיטב. ודייק רב עולא מדכתיב ישלם ש"מ על כורחו. ואקשו עליה מי כתיב ישולם אדרבה ישלם מדעתו משמע. [ז] פי' מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה אם החלו נכסיו משום דרחיק לזבוני מאכילין אותו מעשר עד שיעור חצי נכסיו שביקש למכור שאין דרך לזול יתר מיכן. אם החלו עד חצי דמיהן מה ששוה כניסן ק' זוזי לא משכח בה בתשרי [אלא] ג' זוזי מאכילין אותו מעשר עני ולא שבקינן ליה לזבוני בהכי. האי נמי לגבי נזיקין אם בא לגבות ממון בתשרי דזילא ארעא ואמר ליה הניזק דיני בעדיות הב לי בינונית כמו ששוה עכשיו ואמר ליה המזיק אי שקלת מיטב שקול בזול כי השתא דלא יכילנא לרחוחך דהא דינך בעדיות ואי בעית בינוני שקול כמו ששוה בניסן דקרינא ביה ישיב לרבות שוה כסף כי האי גונא מה ששוה בניסן. ודחי' לה כלומר אם כן הורעתה כחו של נזקין אלא אי איכא לדמויה להא דתניא הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים ואינו מוצא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה.

ז) ל"ל אלא אמר אבי דאמר דתניא הרי שהיו לו וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com